

לכה את עצבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תיג
ערש"ק פרשת בלק ה'תשע"ג

איך נפלו בעלי מדרגה בחטא פעור הכ"כ שפל?

מדוע רק פינחס קינא ולא משה או אלעזר?

היאך הותר משה בגיורת למ"ד כהן הי'?

כך מגרשים מחשבות זרות!

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת בלק, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תיג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים נאמרו הביאורים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

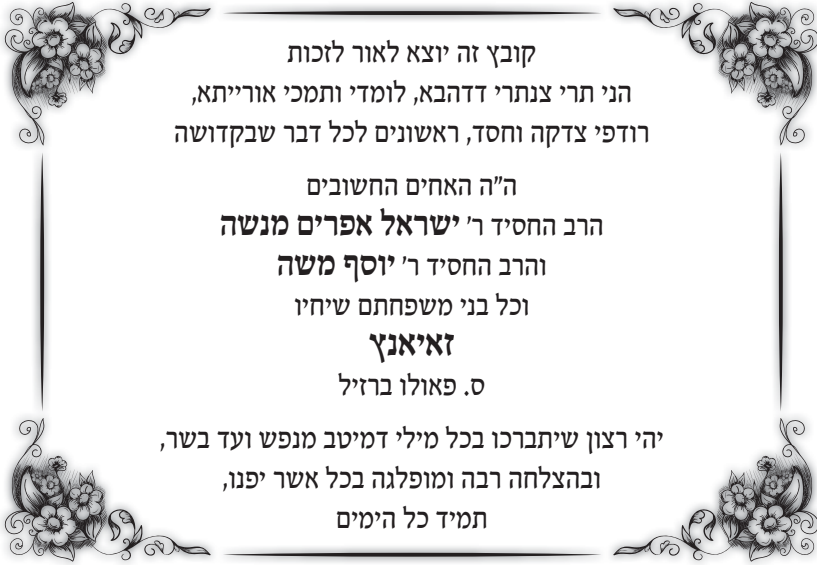
ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מאתיים שנה להסתלקות כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע

קובץ זה יוצא לאור לזכות
 הני תרי צנתרי דדהבא, לומדי ותמכי אורייתא,
 רודפי צדקה וחסד, ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
 הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
 והרב החסיד ר' יוסף משה
 וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
 ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
 ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו,
 תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:
 [ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי', הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב ראובן זאיאנץ,
 הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב ישראל ארי' לייב רבינוביץ',
 הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States	ארץ הקודש
1469 President St.	ת.ד. 2033
#BSMT	כפר חב"ד 6084000
Brooklyn, NY 11213	03-738-3734
718-534-8673	הפצה: 08-9262674
www.likras.org • Likras@likras.org	

נדפס באדיבות

The Print House
 538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
 718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

חורבן וכפרה מבטלים הקללה

מדוע מבאר רש"י שה"טוב" שבאהל שילה ובית עולמים הוא "שמקריבין בהן קרבנות". והרי ה"טוב" העיקרי מפורש בכתוב, שהם מקומות להשראת השכינה? / מדוע הוצרך רש"י להוסיף שמטרת הקרבנות – שבאהל שילה ובית עולמים – היא "לכפר עליכם"? / מה פשר המשך לשון רש"י – בסגנון בלתי רגיל כלל – "וחורבנן כפרה על הנפשות"?
(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 78 ואילך)

ח. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה.....

הטעות הגדולה של חטא השיטים

בפרשה זו, דחטא בני ישראל בבנות מואב ובבעל פעור, יש תימה גדולה: חניית ישראל בשיטים היתה חנייתם האחרונה ממ"ב המסעות שבמדבר ושם היו ישראל במצב ד"שלמים ועומדים להכנס לארץ". איך יתכן שכשעמדו במעלה רוחנית גבוהה ביותר, לאחר ארבעים שנות הכנה, דווקא אז חטאו בחטא שפל שכזה?! / וגם: עבודת אלילים בכלל, אפשר להבין שעובדיה טועים וחושבים שע"י עבודה זו יקבלו יותר השפעה, אבל היאך ניתן לטעות ולהאמין שע"י שיעבדו את הפעור, ש"אוכלין, ושותין ומתריזין בפניו" – יקבלו כח ושפע?!

(ע"פ רשימת "בלק. ש"ת וישי" ("רשימות" חוברת ג).
לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1327 ואילך. ועוד)

י. פנינים.....

דרוש ואגדה

יא. חידושי סוגיות.....

היתר בת יתרו למשה

יקשה גבי טענת זמרי המבוארת בסוגיא דסנהדרין, "בת יתרו מי התיירה לך" – דלכאוו' היתר ברור כיון שלאחר מ"ת נתגיירה / יקשה היאך הותר משה בגיורת למ"ד דכהן הי', ויסיק דזוהי גוף טענת זמרי / יבאר ההיתר דמשה בגיורת, ע"פ המבואר ביבמות גבי כה"ג שאירס אלמנה קודם שנתמנה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 285 ואילך)

כא. תורת חיים.....

כג. דרכי החסידות.....

חורבן וכפרה מבטלים הקללה

מדוע מבאר רש"י שה"טוב" שבאהל שילה ובית עולמים הוא "שמקריבין בהן קרבנות". והרי ה"טוב" העיקרי מפורש בכתוב, שהם מקומות להשראת השכינה? / מדוע הוצרך רש"י להוסיף שמטרת הקרבנות – שבאהל שילה ובית עולמים – היא "לכפר עליכם"? / מה פשר המשך לשון רש"י – בסגנון בלתי רגיל כלל – "וחורבן כפרה על הנפשות"?

א. בתוך דברי בלעם שבפרשתנו (כד, ה): "מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל". ומפרש רש"י (בפירושו הב'):

"מה טובו אהליך – מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובו, שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם; משכנותיך – אף כשהן חרבין, לפי שהן משכון עליכם, וחורבן כפרה על הנפשות, שנאמר 'כלה ה' את חמתו, ובמה כלה – 'זיצת אש בציון'".

והנה, כדברי רש"י אלו מצינו במדרש רבה (במדב"ר פי"ב, יד); אך שם איתא "מה טובו אהליך יעקב – זה אוהל מועד שבמדבר ושבשילה ובנוב וגבעון". והיינו, שבמדרש מזכיר גם "אוהל מועד שבמדבר" – שהי' אתם בעת שבירכם – ואילו רש"י השמיטו; ולאידך, הוסיף רש"י את "בית עולמים" – בית המקדש שבירושלים.

יש לבאר טעמו בזה: מהמשך הכתובים מובן ש"מה טובו גו'" יש בו ענין נבואה; ולכן מעדיף רש"י לפרש שאין המדובר כאן על אהל מועד שהי' אתם בשעת מעשה, אלא זהו נבואה לעתיד.

[וזה א' מהטעמים שלא ניחא לי' לרש"י (רק) בהפירוש הא' שמביא לפניו – "מה טובו אהליך. על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה" – כי לפי פירוש זה אין כאן ענין דנבואה אלא ענין שרואה בלעם בהווה].

והנה, מכיון שכתוב הלשון "אהל" הרי זה מורה שהכוונה לאהל שבשילה – אך מכיון שכתוב בלשון רבים ("אהליך"), מוכח שכולל עוד דבר שבתוכו הוא דומה לאהל שילה, ולכן מוסיף רש"י גם "בית עולמים" שבירושלים.

ב. אך צריך להבין:

א) כאשר בא רש"י לבאר מהו ה"טוב" שבאהל שילה ובית עולמים – כותב: "שמקריבין בהן קרבנות". ולכאורה, ה"טוב" העיקרי הרי מפורש הוא בכתוב (תרומה כה, ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" – שהם מקומות להשראת השכינה!

ב) מדוע הוצרך רש"י להוסיף שמטרת הקרבנות – שבאהל שילה ובית עולמים – היא "לכפר עליכם"?

ג) מה פשר המשך לשון רש"י – בסגנון בלתי רגיל כלל – "וחורבנן כפרה על הנפשות"?

ג. וביאור הענין:

הלשון "מה טובו" משמעו (לא סתם נבואה וסיפור על העתיד, אלא) ביטוי של התפעלות מענינים טובים; והיינו, שבלעם נותן בזה טעם למה אינו מקלל את ישראל (אלא מברכם), שהוא מפני ה"טוב" המיוחד שרואה בהם.

והנה, בתחילת הענין (פרשתנו כד, א) נאמר שבלעם "לא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים", ומפרש רש"י שבלעם אמר: "אזכיר עוונותיהם והקללה על הזכרת עוונותיהם תחול"; ולכן, כאשר אחר כך בא בלעם לברך את ישראל, בהכרח לומר שעתה נתחדש אצלו וראה שאי אפשר שתחול הקללה על הזכרת עוונותיהם.

וזהו שמפרש רש"י, שה"טוב" שב"אהליך" הוא בזה "שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם" – שמכיון שיש לישראל את אהל שילה ובית עולמים שבהם מקריבים קרבנות המכפרים על ישראל, הרי במילא מתבטלת מחשבתו הרעה ש"הקללה על הזכרת עוונותיהם תחול" (ומיזכות הקושיות הא' והב' שבס"ב).

ד. ברם, זה שהקרבנות שמקריבים בבית המקדש מכפרים, אינו מספיק לגמרי כדי לבטל האפשרות שתחול הקללה על העוונות – כי: (א) הרי זה רק בזמן שבת המקדש קיים. (ב) גם בזמן בית המקדש, העבירות מכפרים רק על השוגג באיסור כרת (ויקרא ד, ב ובפרש"י), או על המזיד באיסור עשה (פרש"י שם א, ד) או לאוין שונים (ויקרא ה, כא. כה. ועוד); אבל על המזיד באיסור כרת ומיתת בית דין וכו' – אינם מכפרים.

וזהו שמוסיף רש"י וממשיך: "וחורבנן כפרה על הנפשות" – שכוונתו בזה, שעל ידי חורבן בית המקדש מתכפרים אפילו עוונות חמורים מסוג שאינו מתכפר על ידי הקרבנות; וכפי שכבר מצינו בלשון רש"י לעיל (קרח יז, ג): "החטאים האלה בנפשותם, שנעשו פושעים בנפשותם שנחלקו על

לקראת שבת

ז

הקב"ה – תכלית הפשיעה, וגם על חטאים שבסוג ד"נפשותם" מכפר חורבן ביהמ"ק (ומיושבת הקושיא הג' שבס"ב).

ועוד זאת:

"הנפשות" לשון רבים – כולל מהקצה הקל של "נפש כי תחטא בשגגה" (ויקרא ד, ב), עד הקצה הכי חמור של "הנפש אשר תעשה ביד רמה גו' את ה' הוא מגדף, ונכרתה גו'" (שלא טו, ל) – שכל "נפשות" אלו כולם מתכפרים על ידי "משכנותיך".

ומעתה תתבאר היטב גם הראי' שמביא רש"י לדבריו – "שנאמר 'פלה ה' את חמתו', ובמה כילה? 'ויצת אש בציון'":

דכוונתו בזה להוכיח, שעל ידי "ויצת אש בציון", חורבן בית המקדש, כלתה "חמתו" של הקב"ה שהיא בגלל עוונותיהם של ישראל; הרי שנתכפרו על ידי החורבן כל העוונות, גם הכי חמורות שהיו בכל הדורות שבעבר (דאם לא כן, הרי עדיין נשארה "חמתו" של הקב"ה על עוונות אלו).

ה. אלא שעדיין יש קושי בכללות פירוש זה, ומשני צדדים:

מחד גיסא, הלשון "אהליך" משמע שמדובר רק באהל עראי – ולכן דוחק לבאר שנכלל בזה גם "בית עולמים" שהוא דירת קבע (וכן הקשו הרע"ב ומשכיל לדוד);

ומאידך גיסא, הלשון "משכנותיך" שרש"י מפרשו על "אהליך" כפי שהם בחורבנם שאז הם "משכון עליכם" – מתאים בעיקר לבית המקדש, ולא (כ"כ) למשכן שילה, כי:

"משכון" הוא דבר שניטל מהלווה באופן עראי וזמני, עד שיפרע החוב, שאז חוזר המשכון לבעליו.

ובכן, דבר זה מתאים היטב לבית המקדש, שבבית המקדש השני הוחזר בית המקדש הראשון – כי אף שאינם דומים זל"ז בכל פרטיהם (ראה פרש"י נח ט, כז. תצוה כה, ל), מכל מקום שווים הם בנקודתם העיקרית ששניהם "בית" להקב"ה;

אולם משכן שילה הוא רק דירת עראי – ואם כן איך אפשר לומר עליו שהוא "משכון" שחוזר אחר כך לבעליו?! [ועיין היטב ברש"י ר"פ פקודי שלא הכניס "משכן שילה" בענין ה"משכון", ונתבאר בארוכה בלקו"ש ח"א ע' 177 ואילך. ואכ"מ].

ומטעם זה מביא רש"י פירוש דידן רק כפירוש שני, ואילו הפירוש הראשון והעיקרי הוא באופן אחר ("על שראה פתחיהם שאינם מכוונין זה מול זה וכו'"); ועוד חזון למועד בעז"ה לבאר פירוש זה הראשון.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מדוע "לחטוף את המצוות"?

הן עם כלביא יקום
כשהן עומדין משינתם שחרית הן מתגברים כלביא
וכארי לחטוף את המצוות ללבוש ציצית לקרוא את
שמע ולהניח תפלין
(כג, כד. רש"י)

במדרש (תנחומא פרשתנו יד. ועוד) איתא על
פסוק זה "הרי הן ישנים מן התורה ומן המצוות,
עמדו משנתן, עומדים כאריות חוטפים קריאת
שמע וממליכים להקב"ה".

ויש לעיין, מדוע שינה רש"י מהמדרש,
דבמדרש הלשון "חוטפים ק"ש וממליכים
להקב"ה", ורש"י השמיט "וממליכים להקב"ה"
והוסיף מצוות נוספות "ללבוש ציצית" ו"להניח
תפלין".

ויובן זה בהקדם עוד שינוי בולט בין לשון
רש"י ללשון המדרש, דבמדרש איתא "הרי הן
ישנים מן התורה ומן המצוות", משא"כ רש"י
לא הביא זה. דעפ"ז נמצא דחלוקים הם בפירוש
ענין "שינה" זו, דלהמדרש הכוונה היא גם
לשינה רוחנית, שאינם ערים לתורה ומצוות של
הקב"ה, משא"כ לרש"י פירוש ענין ה"שינה"
הוא כפשוטו, שעומדים משינת שחרית.

ועפ"ז יובנו השינויים ביניהם. כי במדרש
שפירש דקאי על שינה רוחנית, גם ה"עמידה"
משינה זו היא ההתעוררות לתומ"צ וקבלת עול
מלכות שמים. ולכן ממשיך במדרש "עמדו משנתן
.. חוטפים קריאת שמע וממליכים להקב"ה".

אבל ברש"י שפירש ענין ה"שינה" כפשוטו,
שהוא זמן שאינם יכולים לקיים את המצוות, לכן
פירש שתכף כשעומדים הם מתגברים "לחטוף
את המצוות". דאין הכוונה רק לק"ש, אלא
למצוות כולן, שלא היו יכולים לקיימן בעת
השינה. ולכן הוסיף גם שאר המצוות שעושה
אדם בשחרית תיכף כשקם משנתו.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 151 ואילך)

מדוע רק פינחס יכול ה' לעמוד בפרץ?

וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן
(כה, ז)

יש לעיין, מהו הטעם לזה שהעומד בפרץ הי'
דווקא פינחס ולא משה או אלעזר בן אהרן הכהן?
ויש לומר בכמה אופנים:

א. מכיון שטענת זמרי הייתה "אם תאמר זו
אסורה, צפורה מי התירה לך" (סנהדרין פב, א),
הי' משה רבינו כעין נוגע בדבר, ועד"ז אלעזר
ש"לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה" – "מזרע
יתרו שפטם עגלים לע"א" (וארא ו, כה. רש"י),
גם הוא הי' נוגע בדבר. ורק פינחס לא הי' אצלו
נגיעה בענין זה.

ב. במעשה פינחס הי' חשש שמא ימות זמרי
ע"ז, ויבוא לידי טומאה, ומכיון שאלעזר הי'
כהן, וגם משה הי' כהן (ראה זבחים קב, א) לכן
לא עשו כן, כדי שלא יבואו לידי איסור טומאה.
משא"כ אצל פינחס ש"לא נתכהן פינחס עד
שהרגו לזמרי" (שם קא, ב) לא הי' חשש זה. ואף
דמבואר בתרגום יונתן (סוף פרשתנו) דנעשה נס
ולא מת זמרי מיד כדי שלא יתטמא פינחס, הרי
אין סומכין על הנס.

ג. לחדודי י"ל, ע"פ מה דאיתא בגמ' (יבמות
עז, א) "כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם
מעשה אמרה שומעין לו, ואם לאו אין שומעין
לו [שמא מחמת מעשה הבא לירו אמרה.
רש"י]". ומוכח שם בגמ' שאם יש ב"ד המאשר
דבריו ה"ה נאמן גם בשעת מעשה.

ומעשה י"ל שרק פינחס הי' נאמן להורות
הלכה בשעת מעשה, כי משה וב"ד קיים, ויאשרו
את דבריו. משא"כ משה בעצמו – מי הי' יכול
לאשר את דבריו? וגם אם היו שואלין לבית דינו,
חיישינן שלא ירצו להכחיש דברי משה, וע"כ רק
פינחס הי' יכול להורות ההלכה בשעת מעשה זו.

(ע"פ רשימות "בלק. ש"ת וישי" (חוברת ג))

הטעות הגדולה של חטא השיטים

בפרשה זו, דחטא בני ישראל בבנות מואב ובבעל פעור, יש תימה גדולה: חניית ישראל בשיטים היתה חנייתם האחרונה ממ"ב המסעות שבמדבר ושם היו ישראל במצב ד"שלמים ועומדים להכנס לארץ". איך יתכן שכשעמדו במעלה רוחנית גבוהה ביותר, לאחר ארבעים שנות הכנה, דווקא אז חטאו בחטא שפל שכזה?! / וגם: עבודת אלילים בכלל, אפשר להבין שעובדיה טועים וחושבים שע"י עבודה זו יקבלו יותר השפעה, אבל היאך ניתן לטעות ולהאמין שע"י שיעבדו את הפעור, ש"אוכלין, ושותין ומתריזין בפניו" – יקבלו כח ושפוע!?

וישב ישראל בשיטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב . . ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף ה' בישראל (סוף פרשתנו).

והנה, בפרשה זו, דחטא בני ישראל בבנות מואב ובבעל פעור, יש תימה גדולה: הלא חניית ישראל בשיטים היתה חנייתם האחרונה ממ"ב המסעות שבמדבר. כדמוכח מהמסופר ביהושע (ב, א, ושם ג, א) ש"וישלח יהושע מן השיטים מרגלים... ויסעו מן השיטים ויבאו עד הירדן וגו'". הוי אומר, ששם היה מסעם האחרון, ושם היו ישראל במצב ד"שלמים ועומדים להכנס לארץ" (רש"י ד"ה כל העדה לבמדבר כ, כב).

צריך ביאור, אם כן, איך יתכן שכשעמדו במעלה רוחנית גבוהה ביותר, לאחר ארבעים שנות הכנה, דווקא אז חטאו בחטא שפל שכזה!?

יתר על כן: החטא דבעל פעור, אינו חטא רגיל דע"ז, כי אם ע"ז פחותה ביותר טפי. וכדאיתא בגמרא שאפילו "נכרית אחת" שעבדה לכל מיני ע"ז שבעולם, לא הסכימה לעבוד לפעור (סנהדרין טד, א).

ובפרטיות יותר: נתבאר ברמב"ם (ריש הל' ע"ז) שבתחילה ידעו הכל על מציאות ה'. רק חשבו

לקראת שבת

שצריך לרומם ולשבח את הכוכבים והמזלות, כי הם "שמשים המשמשים במרום". והוא ע"ד מה שאמרו "חמרא למריה – טיבותא לשקייה" (בבא קמא צב, ב), שיש להודות למי שמוסר את היין אף שאינו שלו.

ויתירה מזו: ע"י שישבחו את הכוכבים ומזלות, ה"ה יכולים לקבל יותר השפעה (ראה בזה דרך מצוותיך לכ"ק אדמו"ר הצ"צ מצות מילה, ובכ"מ).

וטעותם הייתה כי לא ידעו, שהכוכבים ומזלות ה"ה "כגרזן ביד החוצב בו", ואין הם נותנים מעצמם כלום, וא"כ, אין מקום לרוממם ולשבחם, וגם אינם יכולים להשפיע יותר להעובדים והמשתחוים להם, כי אין זה בכוחם להשפיע.

אפשר, אם כן, להבין ממה נובעת הטעות של עבודת אלילים, כי חשבו שע"י עבודה זו יקבלו יותר השפעה. אבל היאך ניתן לטעות ולהאמין שע"י שיעבדו את הפעור, שעבודתו על ידי ש"אוכלין, ושותין ומתריזין בפניו" (ע"ז שם) – יקבלו כח ושפע?! וזה תמוה.

ולבאר כל הענין בעבודה הרוחנית דהאדם, יש להקדים תחילה ההפרש בין חיי בני ישראל במדבר ובין החיים בארץ ישראל: במדבר חיו באופן שלמעלה מדרך הטבע. מזונם היה "לחם מן השמים", גם מים קיבלו חינם אין כסף מבארה של מרים. ענני הכבוד, שימשו להם לבית (סוכה יא, ב), והגינו עליהם (כמבואר בר"ה ג, א וביבמות עב, א).

הוי אומר: בני ישראל חיו במדבר באופן שלמעלה מדרך הטבע. היה נראה במוחש אשר הוא יתברך הנותן כח לעשות חיל, וכי כל החיים – אף הגשמיים – אינם אלא מאיתו ית'.

אמנם, בבואם לארץ ישראל, "ארץ נושבת", שם כבר פסקה ההנהגה הניסית. שם כבר היו צריכים לחרוש בשעת חרישה, ולקצור בשעת קצירה.

חיים אלו דארץ ישראל, סכנה גדולה בהם: כיון שהחיים הם תחת ממשלת הטבע, וסדר העבודה הוא התנהלות טבעית, הרי שיש מקום לטעות דכוחי ועוצם ידי. אדם יכול לדמות בעצמו אשר ההצלחה היא מצד חכמתו וכישוריו.

יתר על כן:

אף אם לא יטעו בהטעות דכוחי ועוצם ידי, עדיין סכנה גדולה יש בחיים בארץ ישראל. כי שם יתעסקו בענינים חומריים, ומזה עצמו יכולה להיות ירידה רוחנית גדולה. וכדאיתא בגמרא (שבת קמו, ב) אודות רבי אלעזר בן ערך שנמשך אחר הנאות העולם, וזה גרם ששכח תלמודו.

מכך חששו המרגלים, ולכן "אנשים כשרים" (פרש"י ד"ה כלם אנשים לבמדבר יג, ג) אלו לא רצו להכנס לארץ (ראה בארוכה לקוטי תורה לכ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע, במדבר לז, ב ואילך).

אך טעו "טעות גדול": כי עיקר עבודת האדם היא להכין דירה ומשכן לשבתו ית'. לשם כך לא

לקראת שבת

יא

די בעבודת הרוח בתורה ובתפילה, כי אם צריך אשר כל חלקי האדם והעולם – כולל המקומות הגשמיים השפלים שבו – יטלו חלק בכך. על כן חשוב לנצל את גשמיות העולם באופן הראוי והמותר, לשם שמים, וכמ"ש (משלי ג, ו) "בכל דרכיך דעהו".

ומכאן נבע החטא דבנות מואב:

היה חסר אצל בני ישראל ההכרה באותה שעה אשר כל העולם כולו אינו אלא 'היכי תמצוי' ואמצעי לעבודת ה', 'להוציא יקר מזולל' ע"י שישתמשו בגשם זה ויגלו גם בו את הרצון האלוקי דדירה לו ית'. תחת זאת הם החשיבו את הגשם.

לכן חטאו בבנות מואב: כי כל מטרת הזיווג הוא בקיום המין (ראה רמב"ן אחרי יח, ו). אבל הבעול ארמית אינו ממשיך את המין, כי הילד הנולד אינו מתייחס אליו (ראה קידושין סח, ב: 'אין בנך הקרוי מהעובדת כוכבים קרוי בנך'). נמצא, שישראל הניחו על הצד את העיקר – רצון ה' ש"לא לתוהו בראה", ועסקו רק בטפל, בתאוות הגשם הנחות.

מזה באו אחר כך לחטא דבעל פעור. גם שם מדובר בטעות דומה: האדם ניזון מן האכילה. אמנם, נאמר "לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (דברים ח, ג). נתבאר על זה בספרים שבכל מאכל – כמו בכל דבר אחר בבריאה – יש ניצוץ אלוקי (לקוטי תורה לרבינו הזקן נ"ע, פרשת צו יג, ב). האדם אוכל מאכל לש"ש, הרי בזה מתעלה הניצוץ האלוקי והמאכל מגיע אל תכליתו.

אבל כשאוכל למלאת תאוותו, אי"ז אלא פסולת. כי בדומה לפסולת הבאה מן האכילה, גם תאוות העולם היא פסולת הנובעת מן המטרה העיקרית – קיום רצון ה' על ידי המאכל. אין כאן אלא השימוש שאינו עיקרי, ע"ד פסולת שיוצא מהאוכל. וזהו העבודה דבעל פעור – שמשים גשמיות והחומריות לעיקר, ושוכח שאין זה אלא האמצעי לקיום רצונו ית' בעולם.

תיקון חטא זה הוא בב' אופנים: התיקון הפשוט היה על ידי פנחס. על ידי שהוא לקח רומח בידו וידקור את שניהם וגו' ותעצר המגפה (במדבר כה, ז-ח).

אך יש תיקון באופן נעלה יותר: דהנה איתא במדרש (הובאו הדברים בתוד"ה מפני לסוטה יד, א): "כל שנה ושנה... עולה (פעור) למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון. וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע, שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו..." כלומר: לא רק שמשה רבינו מתקן את החטא (לאחר שנעשה), אלא הוא מונע ממנו לעלות בכלל.

הביאור בזה: כי משה הוא "עניו מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר י"ב, ג), ואינו מחשיב את עצמו כלל. ממילא על ידי שהאדם בטל (וזה נפעל בעיקר בעת קריאת שמע – ראה לקו"ת ואתחנן יא, ג), ואין הוא עסוק בעצמו וברצונותיו, הרי שתאוותיו אינן תופסות מקום אצלו. הוא עסוק באמיתת הענין, בעשיית רצון ה', ולא בהנאתו הפרטית. ועל זה אמר משה: ונשב בגיא מול בית פעור (דברים ג, כט) כי גיא היינו בחינת שפלות והכנעה וביטול אליו ית', שהוא מול והיפך בית פעור. על כן בכח העבודה דמשה רבינו – וזעיר מביטול זה אצל כל בר ישראל – בטלה הע"ז דפעור, דשקוע בתאוות.

פנינים

דרוש ואגדה

נבואת הגאולה בפרשתנו – דווקא ע"י בלעם!

כתב הרמב"ם (הל' מלכים רפ"א) "המלך המשיח עתיד לעמוד כו', התורה העידה עליו כו', בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים. במשיח הראשון כו', ובמשיח האחרון שעומד מבניו שמושיע את ישראל כו' אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח וכו'".

ויש לתמוה, הרי בלעם הי' גוי ושונא ישראל, וא"כ מדוע הדגיש הרמב"ם הא דנבואה זו נאמרה ע"י בלעם דווקא?

וי"ל בזה ע"ד הדרוש, הדנה רצון בלק הי' שבלעם ישתמש בכח נבואתו לקלל את בני ישראל ר"ל, ותמורת זאת הנה נוסף לזה שלא קלל את בני ישראל, הוצרך גם להשתמש בכחו זה, כח הנבואה, לברך את ישראל.

וזהו מה שהדגיש הרמב"ם דנבואת הגאולה נאמרה "בפרשת בלעם", דגם בגאולה העתידה לבוא כן יהי' אצל אומות העולם.

דתמורת זאת שבזמן הגלות שולטים הם על ישראל, ומשתמשים בשליטה זו להצר לישראל ר"ל, הנה בזמן הגאולה לא רק שלא ישלטו על ישראל ויצרו להם, הנה ישתמשו בתקיפותם ושליטתם לעזור ולסייע לישראל, וכמ"ש (ישעי' מט, כג) "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך".

(ע"פ לקוטי שיחות עמ' 171)

בעניני צניעות – גם פרט קטן הוא עיקרי

מה טובו אהליך יעקב
על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה
(כד, ה. רש"י)

יש ללמוד מזה עד היכן מגיעה כוחה של הקפדה על עניני צניעות:

לעיל (כד, ב) כתב רש"י "ראה שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אוהל חבירו". ונמצא, שאין ענין זה מעיקרי דיני צניעות אלא פרט קטן וקל, ומ"מ בכוחה של ההקפדה על פרט זה לפעול שאפילו בלעם הרשע "עלה בלבו שלא לקללם" (רש"י שם).

ומכאן, שאל יאמר האדם שעליו להקפיד רק על עיקרי דיני צניעות וכו', אך בפרט קטן וקל אין הכרח כ"כ לדקדק, אלא עליו לדעת שגם פרט קטן בעניני צניעות ענין עיקרי הוא, עד שבכוחו לפעול הפיכת ענין בלתי רצוי לטוב.

ועדיין יש מקום ליצר לומר אל האדם, שעליו להקפיד גם על הפרטים הקלים רק כאשר מדובר על הנהגה קבועה, אבל כאשר מדובר על הנהגה עראית אין הכרח לדקדק כ"כ.

וע"ז באה ההוראה, "מה טובו אהליך", שאפילו בנוגע ל"אהל עראי" יש להקפיד ביותר וליזהר גם על הפרטים הקלים.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג עמ' 83 ואילך)

היתר בת יתרו למשה

יקשה גבי טענת זמרי המבוארת בסוגיא דסנהדרין, "בת יתרו מי התירה לך" – דלכאן ההיתר ברור כיון שלאחר מ"ת נתגיירה / יקשה היאך הותר משה בגיורת למ"ד דכהן הי', ויסיק דזוהי גוף טענת זמרי / יבאר ההיתר דמשה בגיורת, ע"פ המבואר ביבמות גבי כה"ג שאירס אלמנה קודם שנתמנה

מותרת, ואם תאמר אסורה בת יתרו מי התירה לך, נתעלמה ממנו הלכה. . וירא פנחס בן אלעזר מה ראה אמר רב ראה מעשה ונזכר הלכה. . הבויעל את כותית² קנאין פוגעין בו. ע"כ.

והנה בטעמא שהיתה באמת מותרת למשה – יעויי' ביד רמ"ה בסוגיין שכתב "ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ולא אסרה תורה אלא מכאן ואילך אבל מי שהי' נשוי ועומד קודם מ"ת לא נאסרה עליו", דמשמע דרק מעת שניתנה תורה נאסר על הכל מכאן ולהבא להנשא לבת נח,

א

יקשה על הקס"ד דזמרי "בת יתרו מי התירה לך", דלכאן ההיתר פשוט עפמשי"ב רש"י בסנהדרין

גרסינן בסנהדרין (פב, א): ויאמר משה אל שופטי ישראל וגו' (פרשתנו כה, ד), הלך שבטו של שמעון אצל זמרי בן סלוא, אמרו לו הן דנין דיני נפשות ואתה יושב ושותק, מה עשה עמד וקיבץ כ"ד אלף מישראל והלך אצל כזבי, אמר לה השמיעי לי. . תפשה בבלוריתה והביאה אצל משה, אמר לו בן עמרם זו אסורה או

(2) בפרשת בלק מדובר ע"ד מדינית, במשנה (סנה) פא, ב) הל' ארמית – ואולי יש כאן שינויים ע"י מבקר המלכות. וראה רמב"ם הל' איס"ב רפי"ב ב' גירסות. ובפרש"י סנה' שם: ארמית בת עובד כוכבים.

(1) ועד"ז בתנחומא בלק כ-כא. במדב"ר פ"כ, כד-כה. תיב"ע ופרש"י עה"פ.

לקראת שבת

מכל צד ופינה, דהא כתב רש"י בסוגיין להדיא⁶ "ונתעלמה ממנו הלכה, שנאמר לו בסיני הבויעל כותית וכו'", היינו שרק הלכה זו (איזה עונש מגיע) נתעלמה ממנו; וגם, דוחק גדול לומר שיתעלם ממשה חילוק פשוט כזה כנ"ל⁷, ותו, דעפ"ז אינו מובן איך שאל זמרי שאלה כזו, היינו איך ה' ברי אצלו שיתעלם ממשה החילוק שבין לפני מ"ת ולאחריו.

ב

יוסיף קושיא רבה דלמ"ד דמשה כהן ה' – היתה צפורה אסורה עליו מדין גיורת לכהן והנראה בזה, דהנה בזבחים (קב, א)⁸ איפלו תנאי אם משה רבינו ה' כהן כל ימיו (כדאמר רב לעיל שם (קא, ב) "משה רבינו כהן גדול הי") ולא פסקה כהונה אלא מזרעו⁹, או דלא נתכהן אלא בז' ימי המלואים בלבד, יעו"ש. וא"כ צפורה שהיתה גיורת הרי היתה אסורה¹⁰ עליו מדאורייתא¹¹ באיסור גיורת לכהן, וצ"ע.

(6) וכ"ה ביד רמ"ה שם. וראה ילקוט ראובני שם ייעב"ץ בסוגיין.

(7) ואם כדי שיבוא פינחס ויטול את הראוי לו (תנחומא, במדב"ר ופרש"י שבהערה 1) – העלמת ההלכה דקנאין פוגעין מספיקה.

(8) והובא בכ"מ במדרשי רז"ל.

(9) וגם למ"ד "אני אמרתי אתה כהן כו' עכשיו כו' ואתה לוי" – "פסיקא לוי" דכהן הי' מדעבד עבודה בשבעת ימה"מ... ונפסקה לו כהונה אלא שניטלה ממנו בחרון אף" (חדא"ג שם).

(10) בהבא לקמן ראה אנציקלופדי' תלמודית ע' גיורת, וש"נ.

(11) ממש"ב (אמור כא, ז) "אשה זונה גו' לא יקחו" (רמב"ם הל' איסורי ביאה פי"ח ה"ג (ראה מ"מ שם). תוד"ה אין – יבמות סא, א. ועוד (נסמנו באנציקלופדי' שם)). ואע"פ שבגמרא (קידושין עה, סע"א) ילפינן זה מקרא ביחזקאל (מד, כב) – הרי"ז רק ש"אתא יחזקאל ואסמכא אקראי" (תוס' שם), אבל זהו איסור מן התורה

משא"כ מי שכבר ה' נשוי נשאר מותר בבת נח אף בלא גיורה³.

מיהו, ברש"י על אתר (ד"ה בת יתרו) נתבאר דהיתר גמור ה' כאן – "משה קודם מתן תורה נשא וכשניתנה תורה כולן בני נח היו ונכנסו לכלל מצות והיא עמהם כו". היינו דקודם מ"ת לא שייכא איסורא בלקיחת בת נח דכל ישראל היו בגדר בני נח, ולאחרי מ"ת מכיון שהתגיירה ביחד עם כל ישראל שוב הרי היתה מותרת למשה גם מכאן ולהבא.

ולכאורה מעתה יש כאן תימה, מעיקרא מאי קס"ד דזמרי בשאלו בת יתרו מי התירה לך, הרי פשיטא דכיון שהתגיירה מותרת למשה, ואיך טעה בזה זמרי שה' נשיא שבט בישראל (פינחס כה, יד)⁴. ומאידך גיסא, אפילו אם נמצא איזו הסברה (לכל הפחות בתור קס"ד) למה אין החילוק הנ"ל טעם מספיק להתיר את "בת יתרו" למשה, שוב יקשה אמאי לא אשכחן שמשה (או מישהו אחר) יענה על טענתו זו של זמרי נגד משה רבינו⁵, דהא פנחס אמר רק את ההלכה שהבועל ארמית כו' שזה נוגע למעשה זמרי.

והנה, יש מי שפירש (ראה עיון יעקב לע"י בסוגיין) דזה גופא (חילוק הנ"ל שבין לפני מ"ת ולאחרי) נתעלם ממשה. אבל דבר זה מוקשה

(3) אבל ברבותינו בעלי התוס' (בהעלותך יא, כז) איתא "כשנתנה תורה כו' פרשו כולם כו". וראה גליוני הש"ס (להר"י ענגל) בסוגיין שקו"ט בדברי הרמ"ה. תו"ש לשמות ב, כא אות קע. וראה בהנסמן בהערה הבאה. ועיין גם להלן ס"ב ובהערה 15 עוד בענין זה – אי גיור ממש ה' בה.

(4) ובסנהדרין שם (ועד"ז בפרש"י עה"ת כה, ו (ודלא כפרש"י בפנחס)): נשיא שבט הוא. ולהעיר מדרז"ל (סנה' שם, ב) שזהו שלומיאל בן צורישדי.

(5) ראה גם ילקוט ראובני ר"פ פינחס.

[ויעויי' בפרש"י יבמות (סא, סע"א) דגירות פסולה רק מחמת ש"ביאת עכו"ם כו' פסלה", ועד"ז מפרש להלן שם (ע"ב – ד"ה אלא גירות) "דנבעלה בנכריותה כו". והובאו דבריו בב"ש לשו"ע (אה"ע ס"ו סק"כ). אבל דעת הפוסקים דאסורה גם כשלא נבעלה (ראה ב"ש שם. אנציקלופדי' שם, וש"נ). וראה מנ"ח (מצוה רסו) שתמה על דעת רש"י עיי"ש. ובחכמת שלמה (לשו"ע אה"ע שם) מאריך דגם לרש"י אסורה גם אם לא נבעלה, עיי"ש. ושוב אין יישוב איך הותרה ציפורה למשה].

ובאמת לפי מה דמשמע ביד רמ"ה הנ"ל, דס"ל דמותרת גם בלי גיור ד"ניתנה תורה ונתחדשה הלכה"¹⁵, אין מעיקרא מקום לכל קושייתנו, דלדבריו "מי שהי' נשוי ועומד קודם מ"ת לא נאסרה עליו" ומעולם לא התגיירה ציפורה ולא היתה לה דין גירות שתהי' אסורה על משה. איברא, דנוסף ע"ז שגם בנוגע לבני ישראל מפורש שנתגיירו (כנ"ל מיבמות וכריתות) – הרי מכיון שהיא "בת יתרו" (ולא מבני אברהם יצחק כו'), ועוד ועיקר – לא היתה במצרים ששם היתה התחלת הגירות (יבמות וכריתות שם) בודאי הי' צ"ל אצלה גירות. ועד"ז בנוגע לבני – שמילתם היתה אך בתור מצוה שנצטווה אברהם, משא"כ במצרים שיל' שהי' גם התחלת הגירות (עיי'ן יבמות וכריתות שם). ובגליוני

והנה הגירות של כלל ישראל שהיתה בעת מ"ת (עיי'ן יבמות מו, אואל"ך. כריתות ט, רע"א), צריך לומר שאינה אוסרת לכהונה, וכדמוכח מאהרן ואלעזר ואיתמר בניו שלא נאסרו בנשותיהם, ובעל כרחך דאיסור גירות לכהן לא חייל אבני אברהם יצחק ויעקב, ומובן ע"פ מ"ש בתוס' ביבמות (סא, א ד"ה אין) ד"אפילו נתגיירה פחותה מבת ג' שנים אסורה מטעם זונה¹² כו' וטעמא לפי שבאה מן העכו"ם השטופים בזימה", ולהכי לא שייכא איסור זה בבנות אברהם יצחק ויעקב שאינן "בת יתרו". וי"ל עוד ע"פ מ"ש בצפנת פענח (סנהדרין שם) בדברי רש"י דקודם מ"ת כולן בני נח, דלכאורה מוכח מכמה דוכתי דגם קודם מתן תורה יצאו מכלל בני נח, וכתב ד"לאחר מתן תורה נעשו יהודים למפרע", יעו"ש. ועפ"י דבריו שם אתי שפיר מה דלא הי' דינם כגרים, כי לאחרי מתן תורה נעשו יהודים למפרע, אך צפורה שלא היתה מבני אברהם כו' לכאורה דינה כגירות ואיך הותרה למשה רבינו שהי' כהן¹³, וצ"ע¹⁴.

(וטעם האיסור מה"ת מבואר שם בתוס' – הובא לקמן בפנים).

וגם להראב"ד (הל' איסור"ב שם) ד"אינה משום זונה אלא משום דכתיב כו" (הקרא דיחזקאל), הוא איסור מן התורה – כמ"ש להדיא (שם פט"ז ה"ב). וראה חידושי הרשב"א יבמות ס, ב.

12) וכן הוא שיטת הרמב"ם בהל' איסורי ביאה פי"ח ה"ג דגירות אסורה משום זונה, ועיי'ן שם בראב"ד.

13) ולהוסיף: עפמשנת בלקו"ש ח"ח (ע' 165 הערה 29) שלשיטת רש"י בפירושו עה"ת הי' יתרו "אבי אמו" (ממש) דפנחס – היינו דגם אשת אלעזר הכהן היתה "בת יתרו – השקו"ט שבפנים היא גם בנוגע לאלעזר הכהן.

14) מיהו, בצפע"נ שם מחדש גם "דמדין כיון דהם ג"כ מזרע אברהם לאחר המילה, ואמם נתגיירה, אז אם יתגיירו הוה ישראל למפרע, וזה צפורה כו" – ולפי שיטת זו תתורץ גם קושייתנו בפנים גבי צפורה. וראה

לקמן הערה 19.

15) וראה ג"כ: ילקוט ראובני ר"פ פינחס: "ויאמר לו ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ועוד יאמר אני גיירתי". יעב"ץ סנהדרין שם: "ולא שייכא גירות כלל אלא שנתנה תורה". גם מלשון רש"י "נכנסו לכלל מצות והיא עמהם וגרים רבים של ערב רב" משמע קצת שאי"ז ענין הגירות כבערב רב (וראה צפע"נ דלעיל הערה 14).

והרי להך מ"ד בח' למילואים כבר לא הי' משה כהן ושוב הותר בגיורת.

אכן למ"ד דמשה "כל ימיו כהן הי'" (לשון רש"י זבחים קב, א ד"ה ויש אומרים) הקושיא במקומה עומדת. ושמא הי' אפשר לתרץ ע"ד תי' הש"ס (זבחים שם) דמשה זר הוא לענין נגעים כי "שאני מראות נגעים דאהרן ובניו כתובין בפרשה", והרי גם בר"פ אמור (אצל הציווי "אשה זונה גו") נאמר "אמור אל הכהנים בני אהרן". איברא, דיש לחלק בין נגעים לאיסור גיורת, כי דיוק הש"ס "אהרן ובניו כתובין בפרשה" הוא משום שהכתוב (תזריע יג, ב) הקדים "אהרן הכהן" ורק אח"כ כתיב "או אל אחד מבניו הכהנים", משא"כ בנדר"ד שנאמר "הכהנים (ואח"כ) בני אהרן", יותר י"ל שהכוונה לענין הכהונה ולא שצ"ל "בני אהרן" דוקא.

ג

יציע לתרץ דגוף טענת זמרי היתה מצד איסור גיורת לכהן, ועפ"ז יקשה מהי תשובת משה על כך

ונראה ליישב דב' קושיות הנ"ל, (א) מעיקרא מאי קס"ד דזמרי שלא לחלק באיסור נכרי לישראל בין קודם מ"ת לאחר מ"ת, (ב) והיאך הי' היתר למשה לקיים את אשתו גיורת למ"ד דכהן הי' – מיתרצות אחת בחברתה, כי י"ל דזה הי' באמת כוונת זמרי גופא באמרו "בת יתרו מי התירה לך", דהיינו לא מצד איסור חיתון כל איש ישראל עם ארמית, אלא מצד איסור גיורת למשה שהי' כהן. ושפיר שייך הדבר להא דמדינית אסורה, כי רצה לומר ד"אם תאמר זו אסורה" מפני היותה גוי', שוב איסור גיורת דבת יתרו – "מי התיר לך", הלא הוא ג"כ בגלל שבאה מן

הש"ס להר"י ענגיל (סנהדרין שם) כתב "ודבריו (דהרמ"ה) צע"ג דהא פשיטא דנתגיירה כו". וכבר נתפרש לעיל (ס"א) בדברי רש"י בסוגיין, דכוונתו לומר דנתגיירה צפורה – ושוב הדרא קושיין לדוכתא.

אמנם, בע"ז (לד, א) כתבו התוס' (בד"ה במה) דכל ז' ימי המילואים שהי' משה מעמיד המשכן ומפרקו הי' נחשב כמו במה ולכן שימש בחלוק לבן (כמבואר בסוגיא דע"ז שם) ולא בבגדי כהונה דאין בגדי כהונה בבמה. וע"פ זה יש ליישב (עכ"פ בדוחק) למ"ד דלא נתכהן משה אלא ז' ימי המילואים בלבד, דגם אז לא הי' כהן גמור (רק שלמזבח היה אז דין במה), וממילא לא נאסר בגיורת. מיהו קצת צ"ע בזה, דמלשון הש"ס בהך מ"ד, "לא נתכהן משה אלא בז' ימי המילואים בלבד", משמע דבז' ימי המילואים כהן גמור הי'16.

ושמא עוד י"ל להך מ"ד דרק בז' ימי המילואים הי' כהן, דס"ל נמי שהציוויים בפ' אמור כולל הציווי ד"אשה זונה גו' לא יקחו" נאמרו לאחר ז' ימי המילואים, ועיין בגיטין (ס, סע"א) דח' פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן, היינו בר"ח ניסן שהוא ח' למילואים, ובין ח' פרשיות נמנית "פרשת כהנים" (שהיא פרשת "אמור אל הכהנים כו" כדפרש"י שם)17,

16 להעיר ממשנ"ת (לקו"ש ח"ו ע' 175 שוה"ג הב' להערה 28), ש"ל שכהונת משה היתה רק התואר דכהונה, ולא הענין ד"לקדשו לכהנו לי" – שירות דכהונה (מכיון ששימש בחלוק לבן), עיי"ש. – אבל ג"ז די לאסור עליו גיורת משום "אשה זונה גו'", שהרי גרושה כו' אסורה גם לכהן בע"מ וחלל שאין בהם שירות דכהונה.

17 ולהעיר מתו"כ לשמיני (י, ד) "מיכן אמרו אין מטמאין למתים כו".

ועדיין לא קשיא אמאי לא ענו זאת לזמרי כששאל בת יתרו מי התירה לך, כי לא ידעו מזה, דהא כבר איתא בספרי (בהעלותך שם) שנתוודע למרים דבר פרישת משה מצפורה רק בשעה שאלדד ומידד התנבאו במחנה (בהעלותך יא, כה) ואמרה צפורה אוי להן לנשותיהן של אלו שמיום שדברה השכינה עם אחיך פירש ממני²², עיין שם, והובאו הדברים בתוס' (יבמות שם. שבת שם ד"ה ואתה (בשם "מדרש")²³. וכן הביא פרש"י שם. ותנחומא צו יג)²⁴.

ובאמת לא מצינו שמשה רבינו ענה לטענת זמרי, ואולי לא רצה²⁵ לגלות שכבר פירש מאשתו מפני שהי' ענו מאוד (בהעלותך יב, ג) והרי עשה זאת מדעת עצמו (דמהאי טעמא באמת לא ידעו כולם מזה). אכן עדיין צ"ע לדעת הספרי (בהעלותך שם, ח. הובא ברש"י שם) שהיתה הפרישה עפ"י הדיבור²⁶, שנצטווה "ואתה פה עמוד עמדי" (ועיין אבות דר' נתן (פ"ב מ"ג) שתי דעות בזה); ואם הי' מחמת הציווי אין כאן היפך הענווה אם יספר שקיים ציווי ה'²⁷.

22 בכמה דפוסי ספרי הובא רק הטעם "שראתה את צפורה שאינה מתקשטת כו", אבל גם לטעם זה רק או נתוודע שפירש כו'.

23 בתוס' שבת שם כתב "דודאי ידעו אבל היו סבורין שפירש ע"פ הדיבור עד שאמרה להם צפורה שמדעתו פירש כו". אבל ביבמות שם כתבו "שלא נתגלה להם אלא באותה שעה כדתניא בספרי כו".

24 ומלשון התנחומא (שבעה ערה 1) "אותה שתחתיד" מוכח שעד אז (שנת הארבעים) לא ידעו כל ישראל שגירשה. אבל י"ל שלדעת התנחומא לא גירשה רק "פירש" ממנה.

25 ומכ"ש שמרים ואהרן לא סיפרו שגירשה, שהרי נענשו על שדיברו עליו.

26 ולהעיר מלשון רש"י שם, ד: שיפה עשה משה כו'.

27 ועד"ז לתוס' שבת שם, שאהרן ומרים הי'ו

העכו"ם¹⁸ השטופים בזימה, כנ"ל מדברי התוס'.

מיהו (כנ"ל ס"א) עדיין עלינו ליישב עפ"ז לאידך גיסא, מהי אכן התשובה על טענה זו, וגם למה לא אמרו תשובה זו לזמרי¹⁹. ושמא יש ליישב²⁰, דהנה לאמיתו של דבר כבר פירש משה רבינו מאשתו משעת מתן תורה, כדאיתא בש"ס (שבת פז, א. יבמות סב, רע"א) "ג' דברים עשה משה מדעתו כו' ופירש מן האשה", ואף שפרישה לבד אין בה די להפטור מאיסור גירות לכהן, אבל במכילתא (יתרו יח, ב) מבואר דהך פרישה היינו גירושין, דאיתא שם "אחר שלוחי" – שנפטרה ממנו בגט", ובתוס' ביבמות (שם ד"ה דכתיב) נמי איתא "או נתן לה גט"²¹ (וכן הוא ברש"י סוף בהעלותך (יב, א) "ותדבר מרים גו' על אודות האשה גו' כי אשה כושית לקח – על אודות האשה, על אדות גירושיה; כי אשה כושית לקח, ועתה גירשה", ומפרש זה לענין "פירש מן האשה" שמביא שם (ד"ה ותדבר מרים ואהרן). אלא דהרא"ם כתב שם דהי' רק פרישה, ופירש דדברי רש"י "גרושי" היינו "הפרשתה שפירש בעלה ממנה". ושוב אין לטעון עליו כלל בת יתרו מי התירה לך (מחמת איסור גירות לכהן), כי אכן פירש ממנה ולא קיים אשה גירות עמו.

18 ובענין מש"כ ברש"י ביבמות שם דיגורת פסולה משום ביאת עכו"ם – עיין לעיל ס"ב בפנים בחצא"ר.

19 ראה לעיל הערה 14 מה שי"ל ע"פ המבואר בצפע"נ שגם מדין "אם נתגיררו הוה ישראל למפרע". ועפ"ז י"ל שזמרי לא ס"ל כן (לענין מדינית) ולכן טען "בת יתרו מי התירה לך" מצד איסור גירות לכהן. ומשה לא השיב, כמבואר לקמן בפנים (סעיף ה) דלא נאמן בשעת מעשה, עיי"ש.

20 ראה גם ערוך לנר סנהדרין בסוגיין.

21 ועיין ריב"א עה"ת יתרו יט, טו.

רק האירוסין היו בהיתר אלא גם נשא הגיורת בהיתר קודם שנהי' לכהן, דודאי מותר לקיימה כשנתכהן, ולהכי גבי משה שנשא צפורה קודם מתן תורה וקודם שנתכהן, מותר הי' לו לקיימה גם אח"כ. ועיין בתוס' שם (כ, ב ד"ה אטו), ד"נשאה קודם שנתמנה משמע דלא צריך קרא שיכול לקיימה משום דנשאה בהיתר".

ואין להקשות על זה מדברי הרמב"ם ריש הל' אישות "קודם מ"ת הי' אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא מכניסה לתוך ביתו כו' ותהי' לו לאשה. כיון שניתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחילה כו'", הרי דבמתן תורה נתחדש כל עיקר הגדר והחפצא של קידושין²⁹, וא"כ על כרחך לומר שלאחר מ"ת היו ישראל צריכים לחדש הקידושין והלקיחה דנשותיהן כדין, כדין גר שנתגייר ואשתו עמו שצריכים חופה וקידושין (דגול מרבבה לשו"ע יו"ד הל' גרים בסופן). וראה גליוני הש"ס להר"י ענגיל בסוגיין שכתב "פשיטא דנתגיירה במ"ת והוצרכה קידושין מחדש", וא"כ משה שנישואיו לציפורה בהיתר היו לפני מ"ת ובגדר דבן נח שהוא בלי "לקיחה" דאירוסין, צ"ע איך הותר לו לקדשה כשנתכהן³⁰.

29 ואף דמצינו גם קודם מ"ת ענין של קידושין, עיין רש"י פ' ויחי (מח, ט) עה"פ בני הם אשר נתן לי אלקים בזה "הראה לו שטר אירוסין ושטר כתובה" וכן בכ"מ, הנה בפשטות כיון שהי' קודם הציווי דקידושין לא הי' אותו החפצא של לקיחה דלאחרי מ"ת, דהרי ציווי התורה הוא הוא שיוצר המציאות של קידושין – כמבואר כ"ז בלקו"ש חלק ל' שיחה ב' לפרשת ויחי.

30 היינו להדיעות שלא גירשה רק "פירש" ממנה, דמשמע שגם אח"כ היתה אשתו [ולהעיר מלשון הספרי בהעלותך שם: שפירש משה מפרי' ורבי' כו' שאינה מתקשטת כו'] וא"כ קידשה לאחר מ"ת – אף שנאמר לו "אתה פה עמוד עמדי". ודוחק. וע"פ המבואר לקמן בפנים מתורץ בפשטות.

ובאמת גם למ"ד שפירש משה מדעתו קשה: למה לא השיב לזמרי שפירש מן האשה שלא יאמרו שעבר על איסור גיורת לכהן (שאי"ז היפך העניות)?

ובכל אופן צ"ע בכל ביאורנו²⁰ דפרישת משה זו היא התשובה לאיסור גיורת שטען זמרי, דהא לפי המבואר בש"ס ובספרי שם (הובא בפרש"י בהעלותך יב, א) היתה הפרישה רק מחמת הנבואה דמשה, שצפורה אמרה "אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהם"²⁸, ואם כדברינו דבאמת הי' כאן איסור גיורת הי' צריך לגרשה בלאו הכי מפני איסור גיורת לכהונה. ובפרט צ"ע אי אמרי' דפירש רק מצד הציווי "אתה פה עמוד עמדי" – דקשיא, כי משמע שלולא ציווי זה לא הי' פורש מן האשה.

ד

יבאר דהיתר משה הי' מדינא דגמרא דכה"ג שאירס אלמנה קודם שנתמנה – מותר בנישואי, ועפ"ז יתרון אמאי לא השיבו משה וכל ישראל לטענת זמרי

ויש לומר בזה, דהנה ביבמות (סא, א) נתן "אירס את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול יכנוס", ויעו"ש בגמ' דנלמד מקרא ד"יקח אשה" (אמור כא, יד) דכיון דהלקיחה (האירוסין) היתה בהיתר מותר לגמור הלקיחה בנישואין ולכנוס האלמנה. ופשוט לכאורה דכל שכן היכא שלא

סבורין שפירש ע"פ הדיבור – דלמה יעלימו שגירש משה את ציפורה ע"פ הדבור?

28 וראה שבת (ועד"ז בימות) שם: אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי כו'.

לקיים צפורה אשתו כיון שעשה בה ליקוחין בהיתר אחר שנצטוו עמרם במצות ליקוחין, ולא הי' צריך לחזור ולקדשה באיסור אחר מ"ת.

ואחר שנתבאר לנו היתר משה בציפורה, שהוא מכח היתרא ד"יקח אשה" הנ"ל, כדין כה"ג שאירס קודם שנתמנה, שוב יש ליישב שפיר טעות זמרי דקס"ד לטעון "בת יתרו מי התירה לך", כי זמרי לא סבר מהלימוד (שבש"ס) דיקח אשה הנ"ל, ולשיטתו הי' משה מחוייב לגרש את בת יתרו אף אם הליקוחין היו מתחילה בהיתר.

ושוב יש ליישב גם אמאי לא הי' יכול משה לענות כנגדו בהך לימוד ד"יקח אשה"³³, כי³⁴ איתא ביבמות (עז, א (וש"ג)) "א"ר אבא אמר רב כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו, ואם לאו אין שומעין לו", ובתוס' ובנמוקי יוסף שם דהיינו דוקא כשנוגע בדבר, וכן פירש הרמ"א ביו"ד (סו"ס רמב), היינו שהנוגע בדבר אינו נאמן בשעת מעשה לומר כך קיבלת³⁵, והרי משה היה נוגע בדבר זה ד"בת יתרו מי התירה לך"³⁶ ולא הי' נאמן בשעת מעשה.

[ע"ד שמצינו במחלוקת קרח, דמבואר

נגד איסור גירות לכהן. אלא דאי"ז קושיא, כי הלקיחה מחדש היתה בודאי תיכף לאחר מ"ת וממילא – בנוגע למשה הי' זה לפני שנתכהן (בימי המילואים, אחר הקמת המשכן). מיהו עדיין יל"ע אם נאמר שלמ"ד שמשה כל ימיו כהן הי' התחילה כהונתו תיכף בשעת מ"ת (עיין בזה בלקו"ש ח"ו ע' 175 והערה 28 שם).

אך באמת אי משום הא דלא הי' גדר לקיחה קודם מ"ת – לא קשה, על פי מ"ש בצפנת פענח (שמות ב, א) בדברי הרמב"ם ריש פ"ט מהל' מלכים "על ששה דברים נצטוו אדם הראשון כו' הוסיף לנח כו' בא אברהם ונצטוו יתר על אלו במילה כו' ובמצרים נצטוו עמרם במצות יתירות עד שבא משה ונשלמה תורה על ידו", והקשו הכס"מ והרדב"ז היכן מצינו שנצטוו עמרם במצות יתירות, וכתב הגאון הנ"ל דזהו מה דאיתא בש"ס (סוטה יב, א. ב"ב קכ, א) עה"פ וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (שמות שם) – "ויקח ויחזור מיבעי' לי", א"ר יהודה בר זבינא שעשה לה מעשה ליקוחין כו'", והיינו שנשאה בקידושין וחופה כדין ליקוחין דלאחר מ"ת, וזהו המצוה שנצטוו בה עמרם עוד במצרים³¹. וכ"כ במהר"ץ חיות בסוטה (שם). ולפי זה שהציווי דקידושין נאמר קודם מתן תורה נמצא דלא לנו לחדש שהיו כל ישראל צריכין עוד קידושין בעת מ"ת, אלא קידושי כולן נשאררו בתוקפן אחר מ"ת³². ואתי שפיר מה שמשה הי' יכול

מ"ת "שובו לכם לאהליכם", דמזה שנק' "אהליכם" גם קודם "שובו גו", מוכח, שלא היו צריכים קידושין מחדש לאחר מ"ת. וראה תו"ש דלעיל הערה 3.

33) אלא שצ"ע לדעת רש"י ש"גירשה" – למה לא השיב לו כן, כנ"ל ס"ג והערה 27 [כי אף שלא הוצרך לגרשה מטעם זה – מ"מ, מכיוון שגירשה אין מקום מעיקרא להטענה "בת יתרו כו"'].
34) ראה גם לקו"ש ח"ג שיחה א לפ' פינחס ס"ד ובהערות שם.

35) ועיין שו"ת צמח צדק אה"ע סי' סו אם נקרא נוגע בדבר לענין זה כשאין בזה הנאת ממון, שנחלקו בזה המהר"ט ומהריב"ל.

וגם לדעת רש"י ש"גירשה" – הרי זמרי לא ידע מזה (כנ"ל בפנים), ולכן טען "בת יתרו מי התירה לך", כדלקמן בפנים סעיף ה.

31) ועפ"ז לשון הרמב"ם (נעתק לעיל בפנים) "כיוון שנתנה תורה נצטוו ישראל כו'" – לאו דוקא.
32) ובזה מתורץ מש"נ (ואתחנן ה, כז) תיכף לאחר

לקראת שבת

לא הי נאמן בזה].

ומה שלא השיב אף א' מישראל לזמרי הלימוד ד"יקח אשה", וכפסק הלכה דאם שמעו ממנו קודם מעשה שומעין לו (רמ"א שם) – אולי י"ל שעדין לא אמר משה לכל ישראל³⁸ הלימוד (דתושבע"פ) מ"יקח אשה" (מכיוון שלא הי' נוגע להם), ואהרן ובניו – ה"ה קרובים של משה ואין נאמנים. או י"ל שנתעלמה מהם גם הלכה זו (משא"כ משה, שנתעלמה ממנו רק ההלכה דהבועל ארמית כו', כנ"ל ס"א)³⁹.

בדברי חז"ל (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א. תנחומא קרח ב. במדב"ר פי"ח, ג. פרש"י ר"פ קרח (רק "טלית כו'')) שביחד עם מחלוקתו על כהונת אהרן בא בטענות ושאלות של שקר אודות מזוזה – "בית שהוא מלא ספרים מהו שיהי' חייב במזוזה", תכלת – "טלית שכולה תכלת מה שתהא חייבת בציצית" ולא מצינו שמשה יענה על השאלות ע"י לימוד מתורה שבע"פ³⁶, אלא רק אמר "ואם בריאה יברא ה' גו'" (קרח טז, ל); וההסברה בזה היא כנ"ל, דמשה הי' נוגע בדבר³⁷ ולכן בכל אופן

36) ורק אמר "חייבת דכתיב גדילים תעשה לך וגו' . וכתבתם על מזוזות ביתך גו' (ירוש' שם).

37) שהרי הי' אחי אהרן ובפרט שמחלוקת קרח היתה גם על משה – ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 104 ובהערות שם, וש"נ. ועיי"ש (ע' 106) שהעיקר ופנימיות מחלוקת קרח הי' על משה.

38) להעיר מלשון פינחס (לענין ההלכה "הבועל ארמית כו'") "לא כך למדתני כו'".

39) ולהעיר ממש"כ הרמב"ן עה"ת (דברים א, יח) "שלא יהי' לכבוד לו שיזכיר לדור זה כי אשה כושית לקח".

תורת היים

מכתבי קודש

כך מגרשים מחשבות זרות

להשוב מחשבות טובות / להתפלל מתוך הסידור / לחקוק בזכרון פרקי תניא ומשניות

כאשר המוח מלא באותיות התורה והתפלה ניתן לגרש המח"ז בנקל

במענה על מכתבו, בו כותב ע"ד ענין המחשבות המבלבלות אותו כו', הנה יסיח דעתו מזה לגמרי ויהי' מן המוכן אצלו בעל פה אותיות התורה ובטח יודע ג"כ בע"פ פרקים בתניא ומאמרי חסידות, ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בשם כמה מנשיאנו, אשר כשהתאוננו לפנייהם על עניני מחשבות זרות, ענו: "אין א פוסטקע קריכט" [=במקום ריקן נכנסים זרים]. ובמילא כשהמוח ממולא מאותיות התורה והתפלה וכאשר יודעים אותם בע"פ הרי גם בזה הזמן שאין חוזרים עליהם בפועל ממש, הרי הם חקוקים במוחו וכדאי' בלקו"ת ד"ה והדרת פני זקן, ובמילא כשאינן זה פוסטקע (מקום ריקן) קריכט מען ווייניקער [=נכנסים פחות], ואם לפעמים גם הן, הרי בנקל לגרשם.

(אגרות קודש ח"ה עמ' קע)

להרבות באותיות התורה ואותיות התפלה

לענין מחשבות זרות, צריך להרבות באותיות התורה ואותיות התפלה. ושיהי' גם כן חקוק במוח זכרונו איזה פרקים תניא ואיזה פרקים משניות, שזה מגין אפי' בשעה שאין חוזרים אותם ואפילו

במחשבה. וכמובן בלקוטי תורה סוף פ' קדושים, ובמילא מהנכון שילמוד בע"פ גם את דרוש הנ"ל והדרת פני זקן.

כיון שלעתים תכופות מחשבות הנ"ל מבלבלות דוקא בעת התפלה ובעת הלמוד, לכן טוב שבעת התפלה ובעת הלימוד יהי' הסידור או הספר שלומד [פתוח] לפניו באותו מקום שעומד. וכשירגיש שמחשבותיו מתפזרות הרי יעיין תיכף בהסידור והספר - שאותיות הכתב יחזיקוהו.

(אגרות קודש ח"ה עמ' רנט)

ככל אשר יגדיר את עצמו בזה ימעטו המחשבות זרות בעת התפלה

מה שכותב שמחשבות זרות מבלבלות אותו בשעת התפלה הנה ידוע שמחשבות זרות בעת התפלה באים בסיבת דברים בטלים ומחשבות בטלות קודם התפלה וככל אשר יגדיר את עצמו בזה ימעטו המחשבות זרות בעת התפלה ויתפלל מתוך הסידור וכן יאמר קודם התפלה ולאחרי' איזה פרקי תהלים ויתן פרוטה לצדקה קודם התפלה.

(אגרות קודש ח"ה עמ' א)

שמירת קדושת הברית והלשון ממעט המחשבות זרות

במענה על מכתבו בו כותב אודות סדר לימודו ומסיים אשר מחשבות זרות מבלבלות לו מהיגיעה בעבודת התפלה, וכבר ידועים הענינים בזה אשר שמירת קדושת הברית והלשון ממעט המחשבות זרות, כן צריך שיהי' הספר או הסידור פתוח לפניו שהאותיות מאירות ומגרשים מחשבות שאינם מענינם. וע"פ המבואר בלקו"ת ס"פ קדושים הנה כשיש אותיות דתורה בכלל ובפרט אותיות דפנימיות התורה חקוקים במוחו הרי זה ממעט לאט לאט אותיות המחשבה שמנגדים לזה והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

(אגרות קודש ח"ט עמ' רנ)

דיחוי מחשבה בלתי רצויה הוא על ידי מחשבה רצויה

העצה העיקרית היא שבכל עת שמרגישים במחשבה זרה [וידוע הדיוק בזה, שלא דוקא מחשבה אסורה או אפילו בטלה, כי אם אפילו מחשבה זרה בערך למעמדו ומצבו], יסלקה וידחנה על ידי מחשבה טובה, שהרי המחשבה משוטטת תמיד, ודיחוי מחשבה בלתי רצויה הוא על ידי מחשבה רצויה ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

(אגרות קודש ח"ג עמ' קה)

מעשה בשני רבנים

במשך יום השבת דיבר הרב עם היהודי דברי התעוררות, דברים שהשפיעו עליו רבות ונעשה לבעל תשובה גמור. בראות הרב שדברי ההתעוררות לתשובה שאמר ליהודי, פעלו עליו כל כך שנעשה לבעל תשובה, התעורר הוא עצמו להיות טוב יותר...

לבו מר עליו, יהודי יחיד בעיירה, להיות שבת קודש בלי מנין

הסדר בחג השבועות אצל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הצמח צדק הי', שביום שני של חג השבועות הזמינו את האורחים [הרבנים] לסעודת יום טוב, והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הצמח צדק הי' אומר מאמר דא"ח.

בשנת תרט"ז בשעת סעודה זו של חג השבועות, סיפר הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק הצמח צדק שני סיפורים.

סיפור ראשון:

בשנים עברו הי' רב העיר זה שהי' מפקח על האספקה של הישיבה בעירו, והי' נוסע לסביבה לאסוף כסף עבור האספקה. נוסע רב בדרכים, וכבר ערב שבת קודש, די מאוחר, מגיע לעיירה ואין בה ישוב של יהודים, על ספר תורה - אין מה לדבר, כבר מאוחר מאד לפני השקיעה, והוא נאלץ להישאר שם. לבו מר עליו מאד, יהודי יחיד בעיירה, להיות שבת קודש בלי מנין, לא לשמוע קריאת התורה, קדושה וברכו, הי' שבור מאד וכל תפילת המנחה עברה עליו בבכי במר נפשו.

בראות הרב שדברי ההתעוררות לתשובה פעלו על היהודי במאור, התעורר בעצמו להיות טוב יותר

הרב הכין עצמו לברך על הנרות, ובתוך כך מגיע אורח בעגלה טובה וירד לנוח קצת. האורח נכנס בשיחה עם הרב ואומר, שתיכף יצא לדרך. שואל אותו הרב להיכן הוא נוסע בשעה מאוחרת כל כך, היכן יהי' בשבת? עונה לו האורח בקרירות, על שבת הוא כבר יהי' בבית.

אך הרב יודע שזה דבר בלתי אפשרי והריהו מבין איזה יהודי הוא זה. והרב מתחיל לדבר אתו ולהסביר לו העונש של חילול שבת, גדלות השבת, ובינתיים נודע לו שגם טלית ותפילין אין לאותו יהודי, היהודי כבר אינו נוסע לביתו ונשאר עם הרב בשבת באותו ישוב.

במשך יום השבת דיבר הרב עם היהודי דברי התעוררות, דברים שהשפיעו עליו רבות ונעשה לבעל תשובה גמור.

בראות הרב שדברי ההתעוררות לתשובה שאמר ליהודי, פעלו עליו כל כך שנעשה לבעל תשובה, התעורר הוא עצמו להיות טוב יותר ולעשות הרבה יותר בתורה ועבודה.

**קול זעקה פרץ מפי הכפרי ואתה מחי' כו', צעק הרב לעומתו, מה הוא מבלבל שם
הסיפור השני:**

רב בעיר מסויימת ציווה להכריז שביום שני, יום תענית בה"ב הראשון, בשעה עשר בבוקר יפסיקו כל החנוונים ובעלי המלאכה את מלאכתם ויסגרו את חנויותיהם, ויבואו יחד עם המלמדים ותלמידיהם לבית המדרש הקר הגדול לשמוע דרשת התעוררות לתשובה שישא הרב.

יהודי כפרי שנסע לעיר, איחר בגלל סיבה ל"מנין" שבעיר. בראותו שמסביב לבית המדרש הקר הגדול מתאספים אנשים, לקח את הטלית והתפילין נכנס לבית המדרש ועמד להתפלל.

בתוך כך הגיע הרב לשאת את דרשתו. הוא עלה על הבימה והחל את הדרשה בקול בוכים. כשהכפרי אמר בתפילתו "ואתה מחי' את כולם" שמע את קריאת התשובה של הרב, וקול זעקה פרץ מפי ואתה מחי' כו'. צעק הרב לעומתו, מה הוא מבלבל שם את הראש.

אחרי הדרשה, אין העובר אורח מבקש שום דבר, אוסף את חפציו ורוצה ללכת, מתפרץ אברך אחד בצעקה: זירקו את הקבצן.

שני סוגי ציורים אלה הם נגעי עבודה הזקוקים לעבודת תיקון

כשמגיעים לעולם האמת, הנה הרב שהי' בשבת בכפר מגיע לשם שבור. הרב השני שנשא את דרשת ההתעוררות לתשובה – מרוצה מעצמו מאד.